

Aron Lund

Att åka eller inte åka: Den syriska oppositionen och mötena i Paris, Kairo och Moskva

Översatt från *Carnegie Endowment for International Peace*, 31 mars 2015¹

Medan kriget i Syrien fortsätter att rasa fram och tillbaka och sunnimuslimska islamistiska rebeller precis erövrat staden Idlib från president Bashar al-Assads styrkor, sker också en del inom den politiska oppositionen.

Syrisk exilpolitik har alltid framstått som en märkligt virtuell värld genom att avspegla utvecklingen på slagfältet samtidigt som den varit avskild från det. Men brytningarna och uppgörelserna inom oppositionen saknar inte betydelse. Som fredssamtalen Genève II i början av 2014 visade kan även misslyckade förhandlingar bidra till att förändra det politiska perspektivet. Före Genève II var samtal med Assad något tabubelagt för den syriska oppositionen. Men efter Genève II godtas tanken till och med av en del av de mer hårdföra islamistiska grupperna, även om de trycker på att samtal måste ha som syfte att Assad ska avgå. Den syriska regeringens vägran att ta Genève II på allvar ledde också till förändringar så till vida att det minskade västliga förhoppningar om en förhandlingslösning och banade väg för en ny våg av stöd till de väpnade rebellerna.

Plötsligt har nu tre olika politiska processer tagit form sedan FN:s speciella sändebud, Staffan de Mistura, uppenbart misslyckats med sin plan att frysa striderna i staden Aleppo i norr. Samtidigt som de Mistura funderar över sina möjligheter – där han låter frågan om Aleppo vila snarare än att överge sin ursprungliga plan, uppges han nu vara på jakt efter andra stridszoner, där en frysning skulle kunna fungera, samtidigt som han överväger nya former av förhandlingar – försöker andra aktörer att snickra till en fredsprocess, som skulle gynna deras intressen. Men då regionala och politiska band skär rakt igenom de största oppositionsblocken, finns liten sammanhållning och oppositionens försök att sluta leden kan helt enkelt komma att leda till en splittring längs nya linjer.

¹ Original: [To Go or Not to Go: Syria's Opposition and the Paris, Cairo, and Moscow Meetings](#)

Från Paris till Berlin: Enhet inom oppositionen?

I slutet av februari i år hölls ett möte i Paris mellan representanter för de två största politiska oppositionsgrupperna: Nationella koalitionen för syriska revolutions- och motståndsstyrkor och Nationella samordningsgruppen för nationell demokratisk förändring (NCB).

Den exilbaserade Nationella koalitionen leder en interimregering från Turkiet och åtnjuter formellt erkännande av USA, Turkiet, Frankrike och en rad andra länder, men bara av en minoritet av de syriska rebellgrupperna. Även om Nationella koalitionen saknar någon styrka på egen hand gör dess roll som internationellt erkänd företrädare för oppositionen att den är viktig, och rivaliserande sponsorstater har kämpat med varandra om inflytande över ledningen för gruppen. Koalitionen stod först under inflytande av Qatar för att sedan övergå i saudisk kontroll. Nationella koalitionen nuvarande ordförande, Khaled Khoja, betraktas som Turkiets man och närstående Muslimska brödraskapet i Syrien. I likhet med regeringen i Ankara har Khoja motsatt sig fredssamtal och lerat sig med rebeller inne i Syrien i avvisandet av de Misturas plan för Aleppo och sagt att förhandlingar måste handla om hur, inte om, Assad ska avgå.

Samordningsgruppen är en betydligt mindre grupp, bildad i Damaskus sommaren 2011 och ledd av små, vänsterorienterade, arabnationalistiska och sekulära grupper med bakgrund i den revolutionära oppositionsrörelse som fanns i Syrien före upproret. (Något motsägelsefullt ingår också Kurdiska demokratiska unionspartiet (PYD) i Samordningsgruppen – PYD är en politisk front av de kurdiska milisgrupper som dragits in i strider med den självutnämnda Islamiska staten i norra Syrien; men PYD har aldrig ägnat något större intresse åt den arabiska oppositionens krumsprång och dess intresse för Samordningsgruppen verkar på väg att falna.) Deras gemensamma nämnare har varit en djupt rotad misstänksamhet mot Västs, Turkiets och Golfstaternas planer i Syrien och en vägran att ställa sig bakom militär intervention eller väpnad kamp, i stället har man förespråkade någon form av framförhandlad övergångslösning.

Samordningsgruppen är formellt inte tillåten i Syrien och flera framträdande medlemmar har fängslats, men gruppen har ändå i stort sett tolererats av Assadregimen, vilket innebär att Samordningsgruppen betecknats som en del av en patriotisk opposition, medan medlemmarna av Nationella koalitionen anklagats för landsförräderi och terrorism. Detta innebär att många medlemmar av Nationella koalitionen ser med djup misstänksamhet på Samordningsgruppen. Islamister och väpnade rebeller anklagar Samordningsgruppen för att låta sig utnyttjas av Assad för att splittra oppositionen och bidra till förvirring inom den internationella opinionen. På detta svarar Samordningsgruppen att den politik som gått ut på väpnad kamp och intervention utifrån lett till en katastrof för Syrien och att de hela tiden haft en korrekt hållning.

Även om Samordningsgruppen saknar inflytande över den väpnade kampen och inte verkar kunna mobilisera mer än några tusen oöväpnade aktivister har Ryssland och Iran fortsatt att hålla fram gruppen som en part i varje form av framtida fredssamtal. Många västländer och arabstater hyser också vissa sympatier för gruppen i och med att den inkluderar många ärliga, välutbildade och sekulära oppositionella och även en del med bakgrund i religiösa minoriteter, något som skulle kunna komma väl till hands i en eventuell framtida övergångsregering. Att hålla en dörr öppen för Samordningsgruppen är kanske också ett sätt att göra det hela lättare att svälja för Assads vänner. Men för Nationella koalitionen, som inte kan hysa något hopp om att få Väst med sig om man inte ses som den enda legitima oppositionsledningen i Syrien, är de ständiga nålsticken från Samordningsgruppen djupt frustrerande och relationerna är därför dåliga mellan de båda grupperna.

Mötet i Paris den 26 februari i år slutade med en form av överenskommelse mellan Nationella koalitionen och Samordningsgruppen om att försöka hitta en lösning baserad på FN-resolutioner, demokrati och Genèvekommunikén, ett dokument från 2012 som talar om en förhandlad övergång från dagens politiska system i Syrien. Ett uppföljningsmöte planeras nu i Berlin, men det uppges ha väckt ogillande från länder som Egypten, som är misstänksamma mot Nationella koalitionen band till Muslimska brödraskapet, och från dem inom Samordningsgruppen, som vägrar kompromissa

om de sekulära målsättningarna och känner sig hotade av Turkiets och Qatars inflytande inom oppositionen.

Moskva II: Rysslands favoritplan

Under tiden har Samordningsgruppen hållit ett vakande öga på en andra sida av det politiska schackbrädet. I slutet av januari försökte den ryska regeringen sammanföra syriska politiker för preliminära samtal i Moskva, också detta på grundval av Genèvekommunikén.

Assadregeringen infann sig efter lite vänskaplig smörjning, men de ryska organisatörerna led av bristen på kontakter med och trovärdighet inom den syriska oppositionen. Assad vägrade att ställa i utsikt några eftergifter för att blidka de tveksamma och slutresultatet blev att så gott som hela oppositionen bojkottade samtalen – bl a stridande rebellgrupper, Nationella koalitionen, små pacifistiska grupper som Byggande av syriska staten (BSS) och politiskt moderata personer som Sheikh Ahmad Moaz al-Khatib. Ryssarna hade hoppats att Samordningsgruppen skulle komma, men även om en del enskilda medlemmar infann sig, ställde sig Samordningsgruppen formellt bakom oppositionens bojkottbeslut. Konferensen ledde följaktligen inte till något annat än antagandet av en rad principer, som har stöd av regimen och dess närmaste ombud. De principerna möttes med förakt och likgiltighet från större delen av oppositionen och det var definitivt fallet med de stridande rebellgrupperna.

Tiden är nu inne för en uppföljningssession, kallad Moskva II, den 6-9 april, där Kreml har ansträngt sig lite mer för att påverka den moderata oppositionen. President Assads regering har förmåtts att frige flera hundra fångar och ryssarna har i det tysta avstått från att bjuda in en del av den Assadvänliga pseudooppositionen, som man försökte fylla ut den pinsamt tunnsådda oppositionsdelegationen med i januari. Man har också gett efter för ett annat krav genom att skicka en formell inbjudan till Samordningsgruppen i stället för att själv välja ut några ledare från Samordningsgruppen som kunde få plats runt bordet.

Det hjälpte. Nationella koalitionen kommer åter att bojkotta mötet, men såväl Samordningsgruppen som BSS har bestämt sig för att åka och därmed förlänat en ytterligt tunn fernissa av legitimitet åt samtal som annars bara kommer att bestå av företrädare för Assadregeringen, proryska individer och presidentens egen lojala opposition. Tanken – som förblir orealistisk – är att Moskva II ska kunna leda till ett Moskva III, med mer seriösa diskussioner. Det talas till och med om att Ryssland då kommer att göra gemensam sak med USA och försöka få igång FN-spåret via ett Genève III.

Haytham Manna och splittringen inom Samordningsgruppen

Som väntat ledde beslutet att åka till Moskva till en större splittring inom Samordningsgruppen. Tidigare i mars intervjuade jag Samordningsgruppens tidigare samordnare i exil, Haytham Manna², som precis hade lämnat Samordningsgruppens ledning och tillsammans med några andra grundat en ny rörelse vid namn *Qamh*, baserad på samma sekulära principer och uppslutning bakom Genèvekommunikén. Hans beslut följdes av att cirka 40 av Samordningsgruppens medlemmar i Syrien hoppade av organisationen för att omedelbart bilda Samling för pakten för värdighet och rättigheter (*tajammou' ahd mashrou' al-karama wal-huqouq*), som leds av Manna och Qamh och där tanken verkar vara att den ska fungera som deras politiska flygel. Samordningsgruppen kontrolleras nu av sin tidigare ledare, den Damaskusbaserade juristen och nasseritiska politikern av klassiskt snitt, Hassan Abdul Azim.

Oenighet om Moskvasamtalens roll och tidpunkt hade betydelse för splittringen, men det halmstrå som knäckte kamelryggen verkar ha varit rykten om ett av Frankrike sponsrat möte mellan Muslimska brödraskapet och den fraktion inom Samordningsgruppen som är motståndare till Manna i anslutning till Parissamtalen i februari. Många av avhopparna från Samordningsgruppen är djupt misstänksamma mot Brödraskapet och dess uppbackare i Turkiet och Qatar och har gjort detta

² Se ["Vi måste få ett slut på detta smutsiga krig" - Intervju med Heitham Manna](#)

till den viktigaste biten i kritiken mot Nationella koalitionen. Följaktligen verkar det som om dessa hårdfört sekulärt inriktade är på väg att glida över till kontakter med Brödraskapets fiender i regionen.

Kairo II: Patriotiska oppositionen återuppväckt?

Haytham Manna och hans anhängare har sedan en tid satsat på en annan plan, som de hoppas ska slunga tillbaka dem till den syriska oppositionella diplomatins högre sfärer.

I slutet av januari stod den egyptiske presidenten Abdel-Fattah el-Sisis saudiallierade regering, som för närvarande håller på med ett ursinnigt tillslag mot Brödraskapet, en speciell oppositionskonferens i Kairo. Av förståeliga skäl fick den inget stöd från ledningen för Khojas Nationella koalition, även om en del oppositionella medlemmar deltog som privatpersoner. På konferensen i Kairo samlades i stället Mannas bundsförvanter och några andra från Samordningsgruppen, mindre grupper som BSS och en rad veteraner inom den syriska oppositionen som professor Aref Dalila, tidigare prefekt vid ekonomiska fakulteten på universitetet i Damaskus, och den tidigare talespersonen för Nationella koalitionen, Walid al-Bunni; båda hade avtjänat en tid som politiska fångar under perioden före upproret 2011. På plats fanns också en grupp avhoppade regeringstjänstemän, mest notabelt tidigare talespersonen för utrikesministeriet, Jihad Makdissi. Efter några gräl i sista minuten lyckades Kairo-mötet åstadkomma ett tiopunktsprogram baserat på den nu välbekantas Genèvekommunikén och man beslutade att hålla ett nytt möte i april.

Manna och hans tidigare allierade inom Samordningsgruppen har därefter satsat alla sina kort på detta Kairo II-möte. Man har bojkottat Moskva-försöket med hänvisning till att oppositionen först måste enas vid Kairo II. I själva verket anklagar man Assadregimen för att ha förmått ryssarna att tidigarelägga Moskva II i syfte att förekomma och därmed sabotera Kairo II. Det som Manna och hans vänner verkar hoppas åstadkomma med Kairo II är att skapa en ny, helt igenom sekulär, förhandlingsinriktad plattform och/eller val av en ny organisation för oppositionen, som skulle försöka uppnå internationellt godkännande och få delta i kommande fredssamtal. Politiskt skulle detta i första hand utgöra en utmaning för Nationella koalitionen, men det skulle också hota Samordningsgruppens roll som ”den andra oppositionen” i det internationella samfundets ögon.

Medlemmar av återstoden av Abdul Azims ledning för Samordningsgruppen kan fortfarande dyka upp på Kairo II, oavsett deras skepsis mot Mannas roll och vidare avsikter. Dessa veteraner av arabnationalister kommer att ha svårt att bojkotta ett möte i Kairo, arabvärldens symboliska centrum och en gång huvudstaden för deras skyddshelgon, Gamal Abdel Nasser.

Helt väntat har Nationella koalitionen redan tillkännagett att man kommer att bojkotta Kairo II-samtalen, men Manna och de övriga organisatörerna kan ändå komma att lyckas locka några av deras medlemmar. Den gamla klyftan mellan Qatar- och Saudistödda grupper inom Nationella koalitionen är åter märkbar, där en minoritet av besvikna saudivänner och brödraskapsfientliga uppenbart är frestade av Kairoprocessen (och kanske även av Moskva II) som ett sätt att återfå betydelse efter att ha avpolletterats från ledningen för koalitionen av Khojas Qatar- och Turkietvänliga block. Skiljelinjerna är emellertid långt ifrån klara och fraktionsstrider och personliga motsättningar genomkorsar ofta politiska och regionala block, med åtskillig förvirring på alla håll och kanter om vad som egentligen pågår.

Vad som verkar säkert är att denna kalejdoskopaktiga dans av splittringar, samgåenden, avhopp och återföreningar i exilen inte kommer att ha någon större betydelse för att få ett slut på kriget mellan Assad och sunnitiska rebeller som fortsätter att ödelägga Syrien.

Översättning: *Björn Erik Rosin*